יג: אין נערכין פרק שני ערכין

המבוקרים בלשכת הטלאים ארבעה ימים קודם (א) שחיטה ומני בן בג בג היא א)דתניא א] בן בג בג אומר מנין לתמיד שטעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה ת"ל 1תשמרו להקריב לי במועדו ולהלן הוא אומר 2והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש ב)(הראשון) מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה דיקא נמי דקתני כדי לשבת ולא קתני לשבת שמע מינה: משתי חצוצרות ומוספין וכו': ועד כמה אמר רב הונא ב] ואמרי לה אמר רב זבדי אמר רב הונא עד מאה ועשרים שנאמר 3ועמהם כהנים למאה ועשרים ג] מחצרים בחצוצרות: מתשעה כנורות וכו' וצלצל לבד: מנא הני מילי אמר רב אסי דאמר קרא 4ואסף במצלתים ג)(להשמיע) מצלתים תרי הוו כיון דחדא עבידתא עבדי וחד גברא עביד בהו קרי להו חד: **מתני'** אאין פותחין משנים עשר לוים עומדין על הדוכן ומוספין עד ד] עולם באין הקטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים אומרים בשיר ולא היו אומרים בנבל ובכנור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה רבי אליעזר בן יעקב אומר אין עולין למנין ואין עולין לדוכן אלא בארץ היו עומדין וראשיהן בין רגלי הלוים וצעירי הלוים היו נקראין: **גמ'** הני כנגד מי אמר רב פפא כנגד תשעה כנורות ה] [ושני] נבלים וצלצל אחד שנאמר 5הוא ד)(ובניו ואחיו) שנים עשר: אין הקטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים כו': מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא 6ויעמוד ישוע בניו ואחיו קדמיאל ובניו בני יהודה כאחד לנצח על ו] [עשה] המלאכה (ה' עבודת בית ה') [בבית האלהים] וגו': לא היו אומרים לא בנבל ולא בכנור אלא בפה כו': למימרא דנבל לחוד וכנור לחוד לימא מתני' דלא כרבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר כנור של מקדש של שבעת נימין היה שנאמר 7שובע שמחות [את] פניך אל תיקרי שובע אלא שבע ושל ימות המשיח שמונה שנאמר 8למנצח על השמינית על נימא שמינית של עולם הבא עשר שנאמר 9עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור ואומר 10הודו לה' בכנור בנבל עשור זמרו לו שירו לו שיר חדש אפילו תימא רבי יהודה לעולם הבא אידי דנפישי נימין דידיה נפיש קליה כי נבל קרי ליה נבל: רבי אליעזר בן יעקב אומר אין עולין מן המנין כו': תנא וסועדי הלוים היו נקראין ותנא דידן כיון דהני קטין קלייהו והני עב קלייהו הני מקטטי והני לא מקטטי קרי להו צערי:

הדרן עלך אין נערכין

יש בערכין להקל ולהחמיר ובשדה אחוזה להקל ולהחמיר ובשור המועד שהמית העבד להקל ולהחמיר באונס ובמפתה ובמוציא שם רע להקל ולהחמיר יש בערכין להקל ולהחמיר כיצד גאחד שהעריך את הנאה שבישראל ואת הכעור שבישראל נותן חמשים סלע ואם אמר הרי דמיו עלי נותן את שוויו: **גמ'** יש בערכין להקל ו) וכו' ולהחמיר כיצד אחד שהעריך כו': בישראל אין בעובד כוכבים לא לימא מתני' דלא כר"מ ה)דתנן עובד כוכבים ר"מ אומר נערך אבל לא מעריך אפי' תימא ר"מ הוא הדין דאפילו עובד כוכבים נמי אלא מלתא

אין קטן נכנס בעזרה מנה"מ אמר ר' יוחנן [דאמר קרא] ויעמוד ישוע בניו ואחיו קדמיאל. והקשה רבינו אלחנן היכי ילפינן דקטן נכנס לעזרה לשיר בשעה שהלוים עומדים לדוכן יד] ואמר ר"י דריש ליה מיתורא דקרא כתיב בניהם ואחיהם הלוים וכתיב ישוע בניו קדמיאל ובניו בני יהודה בני טו] (מודד) [חנדד] בניהם למה לי והלא הזכיר כל אחד בניו אלא ש"מ דלהכי כתביה דהוה מיותר ומשמע קטנים:

הדרן עלך אין נערכין

(שייך לדף י"ד ע"א)

יש בערכין. מה בין שדה מקנה לשדה אחוזה כו'. והוא הדין דהוה מצי למימר חילוק אחר בין שדה אחוזה לשדה מקנה שבשדה אחוזה אם הקדישו וגאלו אחר מתחלק לכהנים ביובל ובשדה מקנה אם הקדישו וגאלו אחר חוזר לבעלים ביובל ולא נחת לפרושי אלא חילוק דשייך כשהוא עצמו פודהו:

בעוכל

מבוקרין ד' ימים קודם לכן ונטלו יום ראשון שנים לתמידים ונתנו שנים תחתיהם ויבקרום ז) ביום שני נטלו שנים מן הארבעה הנותרים ונתנו שנים תחתיהם וביום שלישי נטלו שנים הנותרים מן הראשונים ונתנו שנים תחתיהן וכן לעולם נוטלים שנים ונותנים שנים ואותן שנתבקרו וניתנו שם יום ראשון ראויים ליום רביעי ואותן שניתנו בשני ראויין בחמישי וכן חוזרין חלילה לעולם ונמצאו כל התמידין הנשחטין מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה עם יום הביקור ויום השחיטה כך שמעתי. וקשיא לי הא לא דמי לארבעה ימים דפסח דביקורו בעשור ושחיטתו בי"ד הרי ארבעה ימים לבד מיום השחיטה ולכך נראה בעיני דשמונה ניתנו שם ביום מיטך וששה דקתני במתני' הכי משמע אין פוחתים מששה כלומר שאפילו כשיטלו השנים שבכל יום נשתיירו שם ששה מבוקרין ואחר כך קודם הלילה יבקרו שנים ויתנו שם והנך הואיל וליתנהו אכתי בשעת נטילת השנים לא קחשיב להו. ל"א סימנא בעלמא דכי היכי דכי מקלעי שבת ור"ה גבי הדדי מיבקר ההוא דשלישי בשבת בע"ש דהא לא מצו ח) ביום ליגך ולבקש טלה ולבקרו השתא הוי ארבעה ימים קודם שחיטה הכי נמי לעולם בעינן ד' ימים קודם שחיטה: **דיקא נמי.** דסימנא בעלמא הוא ולאו משום טעמא דשבת ור"ה השנה קא בעי להו מדלא קתני לשבת ולשני ימים כו' דהוי משמע לצורך שבת ור"ה מדקתני כדי ש"מ כפי חשבון הראוי לשבת ולר"ה השנה דהיינו ששה וסימנא בעלמא הוא: **מנה"מ.** דצלצל לבד ותו לא: **ואסף.** שם הלוי: **עבידתא חד עבדי.** דאין אחד מועיל בלא חבירו שהן ב' חתיכות רחבות של מתכת ומכין זו על זו וקורין ליגנ"ש: **מתני' אין.** לוי קטן נכנס לעזרה לשום עבודה כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות אלא בשעה שהלוים עומדים על הדוכן בשיר אז נכנסים לוים קטנים לשורר עמהן: **ולא היו.** אותן קטנים: **אומרים בנבל וכנור אלא בפה ליתן תבל בנעימה.** ליתן תבלין בנעימות הלוים לפי שקול הלוים הקטנים דק ומתבל את קול הלוים הגדולים: ט] **(ואין עולין למנין).** דלא מנו אותן לוים למנין שנים עשר לוים הצריכין לדוכן: **ולא עולין.** על האצטבא המוכנת לדוכן אלא בארץ היו עומדין: **וצוערי הלוים.** שמצערין את הלוים כדמפרש בגמרא: **גמ' בנבל עשור.** של עשר נימין. ולעולם הבא משתעי מדכתיב שיר חדש לשון זכר דשירות העולם הזה לשון נקבה כדאמר במכילת' י] כשם שנקבה זו יולדת כך תשועות הללו סופן לילד ברות אבל שיר של עולם הבא ל' זכר שאינו יולד: (ב) מדמפיק ר' יהודה כנור בנבל עשור אלמא כנור היינו נבל: יא] **דנפיש קליה כי נבל.** ונבל עשוי כמפוח של נפחים ומוציא קול ע"י רוח: **וסועדי.** עוזרי (ג): לוים יב] עבו קלייהו. קטנים קטין קלייהו דק קולם: **מקטטי.** כלומר מקטינין ועושים קולם דק דק ויפה ומצערין הלוים שאין יכולים לבסם קולם כמותן:

הדרן עלך אין נערכין

להקל. יג] **נאה שבישראל.** שוה מאה מנה אין נותן אלא נ' סלע: **להחמיר.** שהמעריך הכעור שבישראל אפי' אינו שוה אלא ה' סלעים נותן נ' סלעים מן עשרים עד בן ס': (ד) **בשדה אחוזה.** כמקדיש שדה אחוזה: **שהעריך.** שאמר ערך פלוני עלי: **גמ' בעובד כוכבים לא.** שאם אמר ישראל ערך עובד כוכבים פלוני עלי לא אמר כלום דעובד כוכבים אינו נערך: **נערך אבל לא מעריך.** טעמא מפרש בפ"ק (לעיל דף ה:): מילתא

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל' ג:
כו ב מיי' שם הלכה ו:
א ג מיי' פ"א מהלכות ערכין הלכה ח:

◆

תורה אור השלם

1. צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו: במדבר כח ב
2. והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים: שמות יב ו
3. והלוים המשררים לכלם לאסף להימן לידתון ולבניהם ולאחיהם מלבשים בוץ במצלתים ובנבלים ובכנרות עמדים מזרח למזבח ועמהם כהנים למאה ועשרים מחצררים בחצצרות: דברי הימים ב ה יב
4. אסף הראש ומשנהו זכריה יעיאל ושמירמות ויחיאל ומתתיה ואליאב ובניהו ועבד אדם ויעיאל בכלי נבלים ובכנרות ואסף במצלתים משמיע: דברי הימים א טז ה
5. ויצא הגורל הראשון לאסף ליוסף גדליהו השני הוא ואחיו ובניו שנים עשר: דברי הימים א כה ט
6. ויעמד ישוע בניו ואחיו קדמיאל ובניו בני יהודה כאחד לנצח על עשה המלאכה בבית האלהים בני חנדד בניהם ואחיהם הלוים: עזרא ג ט
7. תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעמות בימינך נצח: תהלים טז יא
8. למנצח על השמינית מזמור לדוד: תהלים יב א
9. עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור: תהלים צב ד
10. הודו ליי בכנור בנבל עשור זמרו לו: תהלים לג ב

◆

לעזי רש"י

ציגבי"ש. צלצלים, פעמונים.

◆

שיטה מקובצת

א] דתניא (מנחות דף מט פסחים דף לו): ב] רב הונא בר זבדי ואמרי לה אמר רב זבדי עד ותיבות אמר רב הונא נמחק: ג] ועשרים מחצצרים: ד] עד לעולם אין קטן נכנס: ה] ושני נבלים: ו] על עשה המלאכה בבית האלהים בני חנדד בניהם ואחיהם הלוים תיבות (מלאכת ה') עבודת בית ה' וגו' נמחק: ז] להקל ולהחמיר כיצד תיבת וכו' נמחק: ח] מצו קודם היום: ט] ואין עולין אותן הקטנים למנין מחיבת דלא עד תיבת שנים עשר לוים: י] במכילתין לפי שכשם שנקבה: יא] מה"ד נפיש קליה: יב] לוים גדולים עבה: יג] הנאה שבישראל אע"פ שהוא שוה: יד] לדוכן. גליון דהא בקרא דמייתי לעיל הוא ובניו ואחיו שנים עשר ילפינן מיניה דאין פותחין מי"ב לוים אלמא בניו גדולים משמע וי"ל דרבי וכו': טו] בני חנדד תיבת מודד נמחק:

מסורת הש"ס

א) מגילת תענית פ"א [פסחים ט. מנחות מט:], ב) נ"ל הזה, ג) [נ"ל משמיעים], ד) [נ"ל ואחיו ובניו], ה) לעיל ה:, ו) [נדל"ל ויקרא], ז) נ"ק, ח) [כצ"ל ר"מ פי' פירקן],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ארבעה ימים קודם שחיטה כ"ב עיין במנחות דף נ ע"א: (ב) רש"י ד"ה בנבל וכו' שאינו יולד ומדמפיק רבי יהודה כצ"ל והד"א: (ג) ד"ה וסועדי עוזרי הס"ד ואח"כ מ"ה הני כו' גדולים עבה: (ד) ד"ה בשדה אחוזה וד"ה שהעריך נ"ל קודם ד"ה נאה שבישראל שוה מאה:

◆

מוסף רש"י

הקדיש ב' אילנות. תשיר שדה האילן והקדיש קרקע שמהן כל הצריך ליניקתם, ובנטיעות מיירי, דאילו באילנות זקנים אמרי בלא יחפור דבית סאה צריך לשלשה (רשב"ם ב"ב עב. ועיי"ש פי' כל הברייתא בארוכה). **הקדיש את כולה.** דבעין יפה מקדיש כמו נותן (שם עא.). **ר"ש אומר לא הקדיש.** מכל אותן דברים שאמרנו גבי מוכר דלא מכר, דהמקדיש דעתו כדעת מוכר. שלא הקדיש אלא מה שפירש, אלא חרוב המורכב כו'. דלאע"ג דגבי מכירת השדה אין מכורין הכא מוקדשין (שם). **מנין ללוקח** כו'. שדה אחוזה אם הקדישה ולא גאלה קודם היובל ומכרה גיזבר לאחר אינה נגאלת עוד, וכשהיא יוצאה ביובל מיד הלוקח מן הגזבר מתחלקת לכהנים, שנאמר (ויקרא כז) ואם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו וגו', ושדה מקנה כשהקדישה ולא גאלה ומכרה הגזבר כשהיא יוצאה ביובל חוזרת לבעלים הראשונים שמכרוה למקדיש, שנאמר בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו וגו'. **מבין ללוקח שדה מאביו והקדישה.** בחיי אביו כשהיה בידו שדה מקנה, ואחר כך מת אביו. ונעשית לו אחוזה, מבין שתהא לפניו כשדה אחוזה. אם לא גאלה ומכרה הגזבר שיוצאה לכהנים ביובל (גיטין מח.) **לפדותה** בסלע ופונדיון לשנה (רשב"ם ב"ב עב:). **אשר לא משדה אחוזתו.** קרא יתירא הוא (גיטין שם) ופיסא דקרא ונתן את הערכך (ב"ב שם). **שדה שאינה ראויה.** בשעה שהקדישה להיות לו שדה אחוזה לעולם (גיטין שם) כיום ולאחר כגון שלקחה מאחר לא נמי מאביו ולא מת קודם היובל (ב"ב שם). **יצתה זו** כו'. וכ"ש מת אביו ואח"כ הקדישה דבשעת הקדש כבר היתה אחוזה (גיטין שם). **ר' מאיר אומר.** זו אינה שדה אחוזה והורה לו ממחת אביו שמכרה לו וקרא כי אתא למת אביו ואחר כך הקדישה אתא (שם) שהיא שדה אחוזה בשעה שהקדישה, דאילו לא מת אביו היתה חוזרת ביובל לאביו כדכתיב בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו, ועתה כשמת אביו הרי היא לו שדה אחוזה, אבל הקדישה ואח"כ מת אביו ס"ל לר"מ דאינה כשדה אחוזה (ב"ב שם).

רבינו גרשום

בעלמא שצריכין להיות ששה תמידין [מבוקרין בכל יום בלישכה מ"ט כדי שישחטו בכל יום של שבוע ב' תמידין] שיהיו מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה הא כיצד היו לה ביום ראשון ששה מבוקרין שחט ב' מהן ביום ראשון והביא ב' תחתיהן נשתיירו ד' מבוקרין וב' שאין מבוקרין הרי ו' וביום ב' ישחט ב' מן המבוקרין ויביא ב' אחרים תחתיהן [וביום ג' ישחט ב' מבוקרים ויביא ב' אחרים תחתיהן] אותן שהביא ביום ראשון תחת אותן ששחט יהו ראויין להקריב ביום רביעי שהרי הן מבוקרין ד' ימים ומקצת יום ד' הוי ככולו ואותן שהביא ביום ב' ראויין ליום ה' ושל יום ג' ליום ו' ושל יום ד' לשבת [ושל יום ה' ליום א'] וכך חוזר חלילה והוי בכל יום ב' מבוקרין הלכך אין פוחתים בלשכה מששה טלאים המבוקרים: במצלתים היינו צלצל: [כיון דחדא עבידתא עבדי וחד גברא שמכה זה בזה קרו להו חד צלצל]: שנאמר הוא ואחיו ובניו שנים עשר שחילקו הלוים לכ"ד משמרות כנגד כ"ד משמרות כהונה והגיע לכל משמר י"ב כדכתיב בדברי הימים בכל אחד הוא ואחיו ובניו שנים עשר וכשהצריך כולם יבא לכל משמר שנים עשר: אין הקטן. בן לוי: נכנס לעזרה לעבודה. לשיר: אלא בשעה שהלוים. הגדולים עומדין [בשיר] שהיו קטני הלוים נכנסין לסייע את הלוים בשיר: ולא היו אומרים אותן תינוקות השירה: לא בנבל ולא בכנור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה כלומר לפי שקול הילדים הוא דק היה קולן מנעים את השירה כמו תבלין המנעימין את המאכל: שנאמר בניו. ובני יהודה היו קטנים מלמד שכולן מנצחין בשיר גדולים וקטנים: עלי עשור ועלי נבל. כלומר היה [עשור] בנימין: ואומר הודו לה' בכנור בנבל עשור ולא כתיב ובנבל אלמא [קסבר] דחד הוא: אידי דנפישי נימין דידיה. בכנור לעולם הבא: ונפיש קליה כי נבל באותו נבל שמכוסה בעור הכרס קרי ליה נבל: [אין עולין למנין אותו תינוק אין עולה למנין י"ב לוים: ולא עומדין בדוכן באותו מקום גבוה שהלוים עומדין שם: וסועדי הלוים. מסייעי הלוים בשיר: הני. הקטנים מקטטין מקטינין קולן שקולן דק והני הגדולים לא מקטטי קולן שקולן עבה משום הכי קרי להו צעירי הלוים]:

הדרן עלך אין נערכין

יש בערכין [להקל ולהחמיר. שאם העריך את הנאה שבישראל אינו נותן אלא נ' סלע: ולהחמיר. שאם העריך את הכעור שבישראל נותן נמי נ' סלע: אחר המקדיש שדהו] שבאולת המחוז היינו שדה שסמוכה למחוז העיר שדורכין אותה בני אדם ועוד כיון שסמוכה לעיר ועומדת בקמותיה רואין אותה (הכל) [בני אדם] ונותנין בה עין הרע ואינה עושה פירות כל כך: פרדסות סביבתי. שבאותו מקום שהן מעולות הרבה כשהוא פודה נותן בין בזו ובין בזו נ' שקל: בישראל אין. כלומר את הנאה שבישראל קתני ולא תנא את הנאה שבעובד כוכבים (אפילו עובד כוכבים) לימא מתני' כו':